

הכל לטובה הרב מואיז נבון

בראשית פרק מו (כט)

וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו לְשֹׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צְנֹאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צְנֹאָרָיו
עוד :

רש"י בראשית פרק מו פסוק כט

וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ - הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה להזדרז לכבוד אביו :
וַיֵּרָא אֵלָיו - יוסף נראה אל אביו :
וַיִּבְכֶּה עַל צְנֹאָרָיו עוֹד - לשון הרבות בכיה וכן (איוב לד כג) כי לא על איש ישים עוד, לשון רבוי הוא,
אינו שם עליו עלילות נוספות על חטאיו, אף כאן הרבה והוסיף בבכי יותר על הרגיל אבל יעקב לא
נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע :

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סא עמוד ב

... בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו
במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר
להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא
לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה
בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד....

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס עמוד ב [עם תרגום קל]

... תנא משמיה דרבי עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. כי הא, דרבי
עקיבא דהוה קאזיל באורחא, הגיע לעיר ההיא, ביקש אושפיזא, לא יהבי ליה. אמר: כל דעביד
רחמנא לטב [עביד]. אזל ולן בשדה, והיו לו תרנגולא [להקיצו משנתו] וחמרא ושרגא. בא רוח
כבייה לשרגא, בא שונרא אכליה לתרנגולא, בא אריה אכלא לחמרא. אמר: כל דעביד רחמנא לטב
[עביד]. באותו לילה באו לסטים ולקחו בני העיר בשבי. אמר להם: לאו אמרי לכם "כל מה שעושה
הקדוש ברוך הוא הכל לטובה!"

בראשית פרק מה

(כה) וַיַּעַל מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל יַעֲקֹב אָבִיהֶם: (כו) וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא
מִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפֶּגַע לְבֹו כִּי לֹא הָאֱמִינִי לָהֶם: (כז) וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר
אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת הָעֵלְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲיֵי רוּחַ יַעֲקֹב אָבִיהֶם: (כח) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל
רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלֶיךָ וְאַרְאֶנּוּ בְּטָרְם אֲמוֹת :

בראשית רבה (וילנא) פרשת ויגש פרשה צד

"וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב", רַב כְּחוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּנֵי שְׂכֵמָה צרות הגיעוהו ועדיין הוא עומד בצדקו
הרבה ממני שחטאתי שאמרתי (ישעיה מ) נִסְתַּרְהָ דְרַכֵּי מֵה',....

בראשית פרק מה, ד-ט

(ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אָחִיכֶם אֲשֶׁר מִכְרַתֶּם אֹתִי
מִצְרַיִמָּה: (ה) וַעֲתָה אֵל תַּעֲצְבוּ וְאַל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְרַתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי לְמַחֲיָה שָׁלַחְנִי
אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם: (ו) כִּי זֶה שְׁנַתִּים הִרְעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חֲרִישׁ
וְקָצִיר: (ז) וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם לְשׁוּם לָכֶם שְׂאֲרִית בְּאָרֶץ וְלַחֲתִיּוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה:
(ח) וַעֲתָה לֹא אֶתֶם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי הָאֱלֹהִים וַיְשִׁימֵנִי לְאָב לְפָרְעָה וּלְאֶדוֹן לְכָל בֵּיתוֹ
וּמִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם:

בראשית פרק מו

(א) וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֹאוּ בְּאֶרֶץ שֶׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק:

- העמק דבר - ברוח גבוה של "ישראל" ...
- משך חכמה - אמר "ויסע יעקב וכל אשר לו" - שכל אשר לו בכוחות נפשו היו שלמים אתו, לכן נסע "בארה שבע ויזבח זבחים".
- רבינו בחיי - והקרבת שהקריב היו שלמים.
- בבלי מועד קטן טו: - שלמים - בזמן שהוא שלם.

בראשית פרק מו

(ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הֲנִי: (ג) וַיֹּאמֶר אֶנְכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אַבְיָה אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִמָּה כִּי לְגוֹי גָדוֹל אֲשַׁמְדָּךְ שָׁם:

חזקוני בראשית פרק מו

אל תירא מרדה מצרימה אין אומרים אל תירא אלא למי שהוא מתיירא לפי שהיה יעקב מתיירא ואומר עכשיו שאני יורד למצרים קרבו הימים שנאמר לזקני גזירת שעבוד ועינוי על זרעי בארץ לא להם אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תירא מרדה מצרימה אם לאביך הזהרתי באתי לך להבטיחך אם קרבו ימי שעבוד ועינוי גם קרבה הברכה שברכתי את זקנד ואעשך לגוי גדול.

(ד) אֶנְכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֶנְכִי אֶעֱלֶךְ גַּם עִלָּה וְיוֹסֵף יֵשִׁית יְדוֹ עַל עֵינֶיךָ:

משך חכמה בראשית פרק מו פסוק ד

אנכי ארד עמך וכו' ויוסף ישית ידו על עיניך. יתכן כי אמר לו שבל יחקור בעינונו ובעינוי השכליים על תכלית ומהות הענין שצריך לירד מצרימה ולעלות, כי מה זה תכלית וסיבה לאיזו שלמות? שלאברהם אמר לילך לארץ כנען להישאר שם בארץ המיוחדת לו, אך לילך למצרים - מה זה תכלית? אמר כי הענין של "יוסף ישית ידו על עיניך", שזה הענין יעצום עיניך שבל תחקור ובל תסתכל אחרי דרכי ההשגחה כי רמו. כי מי מילל זה אשר הצער של יוסף יהא לתכלית נרצה כזה, שידור במצרים ויהי לשליט, ויפרסם דעות צודקות, וכל הארץ יהיו כפופים לו. הלא זה הענין די לשום יד ולכסות השקפת עיניך והבטת הבנתך המוחשת. וזה על דרך הצחות.

דברים פרק ו, ד-ה

(ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְקֹוֹק אֱלֹהֵינוּ יְקֹוֹק אֶחָד:

רש"י הירש דברים פרק ו פסוק ד

אולם האמת המלאה של היהדות, כפי שמאמר "שמע" מביאה להכרתנו, איננה מכריזה רק על עצם אחדות האל; אין היא רק אומרת שאותם שני התחומים - שההשקפה האלילית רואה בהם את תחומי הכח של שני אלים מנוגדים - לאמיתו של דבר אינם אלא שתי בחינות של הנהגת ה', האל היחיד: במידת החסד הוא מחיה אותנו להבא, ובמידת הדין הוא שופט אותנו על שעבר. לאמיתו של דבר, עצם הנהגת ה' היא אחת ואחידה, ורק קוצר השגתנו רואה בה את שתי הבחינות האלה; שכן גם בזמן שהוא לוקח בדין, הרי הוא נוטן בחסד. כי לא רק "ה' אלהינו אחד" אלא: ה' אלהינו ה' אחד; גם במידת אלהים הרי הוא ה'!

מנחם ציון, רב מנחם בן מיון זקס, בר' מו:כח

"הוא קרא את הכתוב, "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" ששמעו הוא, ה' היינו מדת הרחמים, — , "כי כל דעבד רחמנא לטב עבד" (בברכות ס). מדת הדין שפנעה ביוסף: סופה הוכיח שהיתה מדת רחמים, כמו שיוסף בעצמו הצהיר, "ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה". ובן אמר דוד המלך (תהלים נו): "באלקים אהלל דבר, כהי אהלל דבר", היינו בשניהם, באלקים מדת פורעניות ובהי מדת טובה אהלל דבר (ברכות שם), כי שניהם נעשו לטובתי, בפגשו את יוסף קרא יעקב שמע, כי הסיוע הטוב של מאורע יוסף הוכיח את אמיתת הפסוק.

MAN: And that, I suggest, is why we cover our eyes when we say the Shema – for we cannot see the ultimate good, but rather "accept the yoke of heaven" in simple faith. Yaakov, upon seeing Yosef, saw the truth of this idea and said the Shema with eyes open. Rabbi Akiva, who died a martyr's death, said it with eyes closed.